វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា
The NGO Forum on Cambodia
Working Together for Positive Change

ការរៀនសូត្រពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជា: អត្ថប្រយោជន៍ និងបញ្ហាប្រឈម

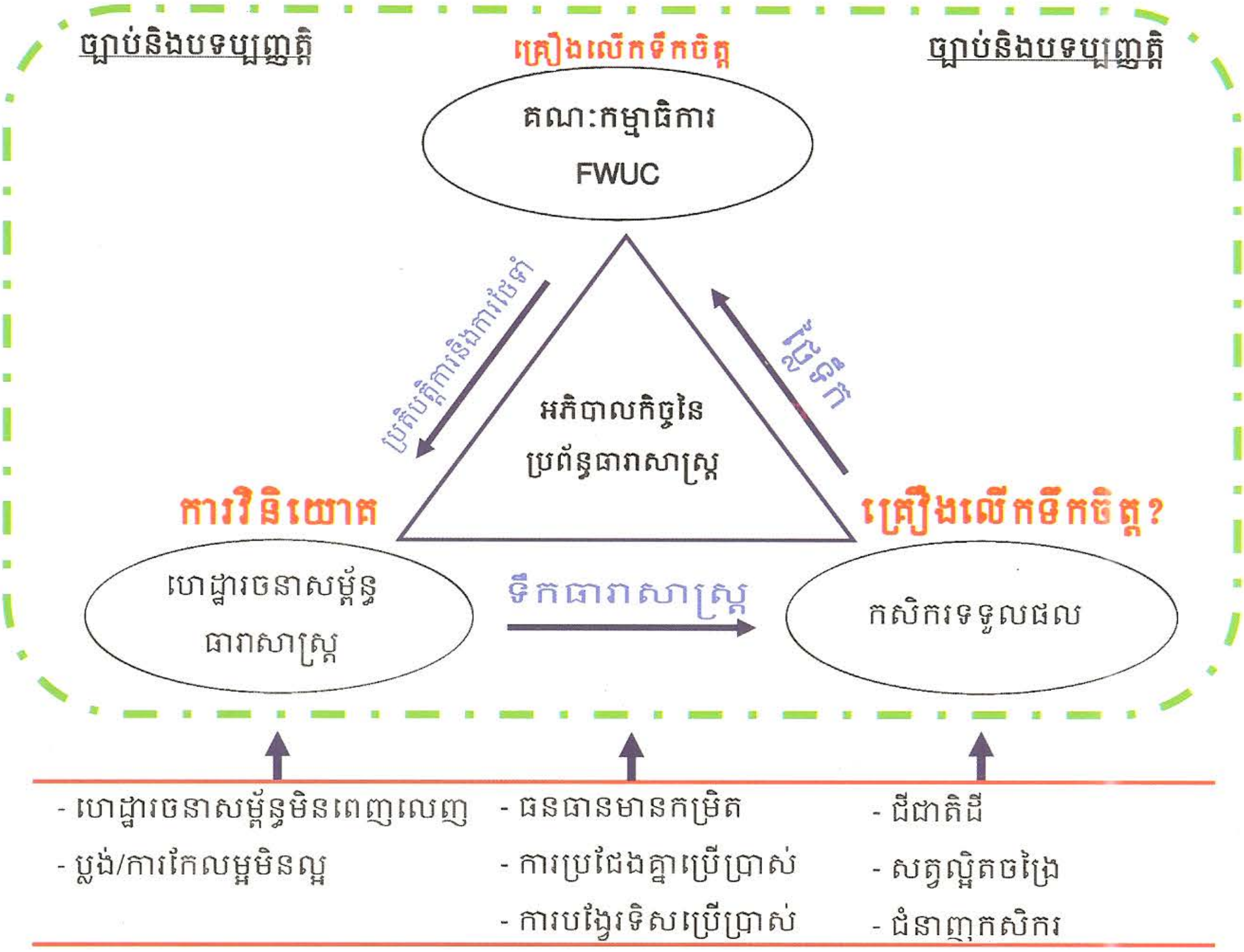

ភ្នំពេញ កម្ពុជា
ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១

ការរៀនសូត្រពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជាៈ អត្ថប្រយោជន៍ និងបញ្ហាប្រឈម

អ្នកនិពន្ធៈ លោក ង៉ោ សុចាត
សមាគមសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា(CEA)

បោះពុម្ពដោយៈ គម្រោងប្រសិទ្ធភាពជំនួយនៃកម្មវិធីបញ្ហាអភិវឌ្ឍន៍
វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា

រចនាដោយៈ លោក ភួន យូ មន្ត្រីផ្នែកព័ត៌មាន និងបោះពុម្ពផ្សាយ
វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា

សេចក្តីបញ្ជាក់ៈ ទស្សនៈសម្តែងនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះគឺជាទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធ និងមិនតំណាងឲ្យទស្សនៈរបស់វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា ឬ សមាគមសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាទេ។ ខ្លឹមសារនៃរបាយការណ៍នេះអាចដកស្រង់និងបោះពុម្ពឡើងវិញបាន ដោយមានការទទួលស្គាល់និងការអនុញ្ញាតពីអ្នកនិពន្ធនិងស្ថាប័នបោះពុម្ពផ្សាយតាមការចាំបាច់។

© វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា - ខែតុលា ឆ្នាំ២០១១

មាតិកា

ម.ព.ឯ.ក AIDOC
Code: 158-027
Date:
Donated by:

មាតិកា ... i
បញ្ជីពាក្យកាត់ ... iii
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ ... iv
សេចក្តីសង្ខេប ... v
១. សាវតារ ... ១
២. វិធីសាស្ត្រ ... ២
៣. ការត្រួតពិនិត្យទំហំស្រោចស្រពនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជា ... ៤
៤. ការសង្កេតផ្ទាល់លើករណីធារាសាស្ត្រ ... ៩
៤.១. អត្ថប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ... ៩
៤.២. បញ្ហាប្រឈមនៅក្នុងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ... ១៤
៥. ការស្ទង់មតិតាមគ្រួសារបែបរហ័ស ... ១៨
៥.១. ការជ្រើសរើសសំណាក ... ១៨
៥.២. ព័ត៌មានអំពីសំណាក ... ១៩
៥.៣. របកគំហើញនៃការស្ទង់មតិបែបរហ័ស ... ២១
៥.៣.១. ឥរិយាបថរបស់កសិករ និងលក្ខណៈដីស្រែ ... ២១
៥.៣.២. ការកែលម្អផល និងបញ្ហាប្រឈម ... ២៣
៥.៣.៣. ផលប៉ះពាល់នៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ... ២៦
៦. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងទស្សនៈវិស័យអនាគត ... ២៧
៧. ឯកសារយោង ... ៣២
៨. ឧបសម្ព័ន្ធ ... ៣៣
ប្រព័ន្ធទី ១: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រត្រាំម្នាស់ [ខេត្តពោធិ៍សាត់] ... ៣៣
ប្រព័ន្ធទី ២: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រជ្រៃជើងនិងម្រះព្រៅ [ខេត្តបាត់ដំបង] ... ៣៥
ប្រព័ន្ធទី ៣: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រប្រឡាយលេខ ១ [ខេត្តបាត់ដំបង] ... ៣៧
ប្រព័ន្ធទី ៤: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រពន្លៃ [ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ] ... ៤០
ប្រព័ន្ធទី ៥: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទានកាំ-បន្ទាត់បោះ [ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ] ... ៤២

ប្រព័ន្ធទី ៦: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទំនប់រំដេង [ខេត្តសៀមរាប] ៤៥
ប្រព័ន្ធទី ៧: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រសាមសិបកញ្ញា [ខេត្តកំពង់ធំ] ៤៧
ប្រព័ន្ធទី ៨: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រស្ទឹងជីនិត [ខេត្តកំពង់ធំ] ៥១
ប្រព័ន្ធទី ៩: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រប្រឡាយរួមស្រុក [ខេត្តព្រៃវែង] ៥៤
ប្រព័ន្ធទី ១០: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រត្រដែត [ខេត្តស្វាយរៀង] ៥៧
ប្រព័ន្ធទី ១១: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រដងខ្ទម [ខេត្តតាកែវ] ៥៩
ប្រព័ន្ធទី ១២: ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របន្ទាយធ្លាយ [ខេត្តតាកែវ] ៦១
ពាក្យបច្ចេកទេស ៦៤

បញ្ជីពាក្យកាត់

ADB	ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី
AFD	ទីភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍បារាំង
ASSDP	ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
CAVAC	គម្រោងអនុក្រមតម្លៃកសិកម្មកម្ពុជា
CEA	សមាគមសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា
CPP	គណៈបក្សប្រជាជនកម្ពុជា
KHR	ប្រាក់រៀល
CSF	មូលនិធិឃុំ/សង្កាត់
DOA	ការិយាល័យកសិកម្មស្រុក
ECOSORN	កម្មវិធីរបស់សហភាពអឺរ៉ុបមួយដែលមានឈ្មោះថា "គម្រោងស្តារឡើងវិញសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមនៅខេត្តភាគពាយព្យប្រទេសកម្ពុជា"
EU	សហភាពអឺរ៉ុប
FWUC	សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក
HH	គ្រួសារ
IMF	មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ
Kg	គីឡូក្រាម
Kg/ha	គីឡូក្រាមក្នុងមួយហិកតា
MAFF	ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ
MOWRAM	ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម
MTR	ការពិនិត្យវាយតម្លៃពាក់កណ្តាលអាណត្តិគម្រោង
NCDD	គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ
NRM	ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ
NSDP	ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ
O&M	ប្រតិបត្តិការនិងការថែទាំ
PDWRM	មន្ទីរធនធានទឹកនិងឧតុនិយមខេត្ត
RGC	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
SAW	យុទ្ធសាស្ត្រកសិកម្មនិងទឹក
t/ha	តោនក្នុងមួយហិកតា
USD	ដុល្លារសហរដ្ឋអាមេរិក

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ការសិក្សានេះអាចធ្វើទៅបានដោយមានការគាំទ្រពីវេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា តាមរយៈកម្មវិធីបញ្ហាអភិវឌ្ឍន៍ដែលបានផ្តល់ការគាំទ្រទាំងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ក៏ដូចជាការពិគ្រោះយោបល់ដើម្បីធ្វើអោយរបាយការណ៍នេះអាចចេញផ្សាយបាន។ ក្រោមកិច្ចសហការជាមួយសមាគមសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា(CEA) លោក **ច័ន្ទ សុផល** ជាប្រធានសមាគមបានផ្តល់យោបល់ដ៏មានសារៈសំខាន់ទៅលើអភិក្រម វិធីសាស្ត្រ និងក្របខ័ណ្ឌវិភាគសំរាប់ការសិក្សានេះ។ អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណជាអនេកដល់ **ឯកឧត្តម វេង សាខុន** រដ្ឋលេខាធិការនៃក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម ដែលឯកឧត្តមបានផ្តល់ប្រឹក្សា និងការចង្អុលបង្ហាញដ៏មានតំលៃចំពោះគ្រោងការនៃការសិក្សានេះ។ ការសិក្សានេះទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនពីការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ និងការផ្តល់យោបល់បន្ថែមពីសំណាក់លោក **ជា គីមសុង** ប្រធានកម្មវិធីបញ្ហាអភិវឌ្ឍន៍ លោក **វ៉ា សុធី** ជាអ្នកសម្របសម្រួលគំរោងថវិកាជាតិ និង លោក **តែ ដួងវឌ្ឍនា** ជាអ្នកសម្របសម្រួលគំរោងប្រសិទ្ធិភាពជំនួយនៃវេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា។ សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណនេះសូមថ្លែងបន្តជូនដល់ លោក **ជា សារ៉ុម** លោក **ភួន យូ** និងលោក **ហុក ម៉េងហ៊ាន់** នៃមជ្ឈមណ្ឌលព័ត៌មាននិងស្រាវជ្រាវរបស់វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជា ចំពោះការរចនាដោយផ្ចិតផ្ចង់លើការបោះពុម្ពរបាយការណ៍នេះ។

អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណដល់កញ្ញា **ថៃ សៀងមៀន** និង លោក **ឆាយ វណ្ណប៉ូលី** ជាអ្នកជំនួយការស្រាវជ្រាវនៃសមាគមសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ចំពោះការងារប្រកបដោយការយកចិត្តទុកដាក់របស់ពួកគេក្នុងការតាមដានការសម្ភាសន៍ផ្ទាល់នឹងកន្លែង ការប្រមូលទិន្នន័យ ការបញ្ចូលទិន្នន័យ និងការគាំទ្រដ៏ទៃទៀតក្នុងអំឡុងពេលសិក្សារួមមានការផ្តល់មតិយោបល់ និងការអានផ្ទៀងផ្ទាត់លើរបកគំហើញរបាយការណ៍ស្រាវជ្រាវនេះ។

ជាចុងក្រោយ អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណដល់បុគ្គលិកនៃគម្រោងធារាសាស្ត្រដែលបានចុះទៅសិក្សារួមមាន អាជ្ញាធរខេត្ត ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ ប្រធានភូមិ សហគមន៍ កសិករប្រើប្រាស់ទឹក និងអ្នកឆ្លើយតបសំណួរដែលជាកសិករចំពោះពេលវេលា និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការដែលការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះមិនអាចសំរេចបានទៅរួចនោះទេបើគ្មានកិច្ចសហការពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងនេះ។

សេចក្តីសង្ខេប

គោលបំណងនៃការសិក្សានេះ គឺសំដៅរៀនសូត្រពីគម្រោងធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជា។ ការសិក្សានេះមានបេសកកម្មវាយតម្លៃសមត្ថភាពប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ផលប៉ះពាល់របស់ប្រព័ន្ធលើការផលិតស្រូវ និងស្វែងយល់ពីបញ្ហាប្រឈមនៅក្នុងវិស័យធារាសាស្ត្រ។ កិច្ចការនេះនឹងត្រូវសម្រេចបានដោយការពិនិត្យមើលឯកសារមានស្រាប់ និងដោយការចុះធ្វើការវាយតម្លៃលើប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រចំនួន ១២ នៅក្នុងខេត្តចំនួន ៨ នៅក្នុងតំបន់វាលរាបនៃបឹងទន្លេសាប និងទន្លេមេគង្គក្រោម។ ជាផ្នែកមួយនៃការចុះវាយតម្លៃផ្ទាល់នឹងកន្លែង ក្នុងកំឡុងខែឧសភា និងមិថុនា ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រចំនួន៤ ត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ការស្ទង់មតិបែបរហ័សជាមួយកសិករចំនួន ១៨០នាក់ ដើម្បីបង្ហាញអត្ថប្រយោជន៍នៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រលើដីកសិកម្មដែលមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ប្រៀបធៀបជាមួយនឹងដីកសិកម្មដែលគ្មានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

លទ្ធផលនៃការសិក្សាឯកសារមានស្រាប់បង្ហាញថាផ្ទៃដីស្រោចស្រពនៅកម្ពុជា គឺមានភាពមិនដូចគ្នាពីប្រភពមួយទៅប្រភពមួយ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានរាយការណ៍ថាផ្ទៃដីស្រោចស្រពក្នុងឆ្នាំ២០១០ គឺមានទំហំ ១,១៦ លានហិកតា ដែលស្មើនឹង ៣៣% នៃផ្ទៃដីដាំដំណាំ ឬ ៤២% នៃដីស្រែ។ តួលេខនេះតំណាងឲ្យកំណើនចំនួន ៥៧៩.០០០ហិកតាពីតួលេខក្នុងឆ្នាំ២០០៥។ កំណើនខ្ពស់នៃផ្ទៃដីមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របែបនេះ មិនត្រូវបានគាំទ្រជាក់ស្តែងដោយចំណាយមូលធនជាមធ្យមចំនួន ៣៤ លានដុល្លារក្នុងមួយឆ្នាំនោះទេ សម្រាប់ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយមពីឆ្នាំ ២០០៦ ដល់ឆ្នាំ ២០០៩។ ផ្ទុយទៅវិញ ធនាគារពិភពលោក (ឆ្នាំ ២០០៩) ដោយផ្អែកលើអង្កេតសង្គមកិច្ចនិងសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា (CSES) ឆ្នាំ២០០៧ បានលើកឡើងថាផ្ទៃដីស្រោចស្រពនៅកម្ពុជាគឺមានចំនួនប្រហែល ២៥%នៃផ្ទៃដីកសិកម្ម។ ម្យ៉ាងទៀត ទិន្នន័យដែលបានទទួលពីទិន្នន័យឃុំ បានបង្ហាញថា ផ្ទៃដីមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជាគឺ មានចំនួន២១%នៃផ្ទៃដីស្រែក្នុងឆ្នាំ ២០០៨។

តាមរយៈការចុះវាយតម្លៃផ្ទាល់លើប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រចំនួន ១២ នៅក្នុងខេត្តចំនួនប្រាំបី គេបានរកឃើញថាផ្ទៃដីមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រគ្របដណ្តប់តែលើ ៣៣% ប៉ុណ្ណោះនៃផ្ទៃដីស្រែវស្សាសរុបនៅក្នុងឃុំចំនួន ២៤ ដែលមានលទ្ធភាពប្រើប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រស្តារឡើងវិញ។ ប្រការនេះបង្ហាញថា ទំហំស្រោចស្រពនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រសម្រាប់ផ្ទៃដីស្រែវស្សាទូទាំងប្រទេសមានទំហំតិចជាង នៅពេលដែលមានឃុំជាច្រើនដែលមិនអាចទទួលការស្រោចស្រពពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រដែលបានស្តារឡើងវិញទាំងនេះ។ ការវាយតម្លៃបានបង្ហាញថែមទៀតថានៅក្នុងចំណោមដីស្រែសរុបនៅក្នុងឃុំ មានតែ ៩% ប៉ុណ្ណោះដែលកំពុងផលិតស្រូវដើមរដូវវស្សា (ខែមេសាដល់ខែសីហា) ដោយប្រើទឹកពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របំពេញបន្ថែមលើទឹកភ្លៀង និង ៣% បានធ្វើការដាំដំណាំបន្ថែមមួយមុខទៀតក្នុងរដូវប្រាំង (ខែធ្នូដល់ខែមេសា) ដែលពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើទឹកពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទាំងនេះ។

ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រស្តារឡើងវិញ ជាពិសេសប្រព័ន្ធដែលទទួលហិរញ្ញប្បទានពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ជាធម្មតាអាចផ្គត់ផ្គង់ទឹកដើម្បីស្រោចស្រពលើផ្ទៃដីគ្រោងស្រោចស្រពទាំងមូលនៃគម្រោង[1] នៅក្នុងរដូវវស្សា ដោយមានទឹកបំពេញបន្ថែមពីទឹកភ្លៀង ប៉ុន្តែគេឃើញមានបញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗមួយចំនួនផ្សារភ្ជាប់នឹងប្រព័ន្ធនេះ

[1] នៅក្នុងវិស័យធារាសាស្ត្រ ពាក្យ "ផ្ទៃដីគ្រោងស្រោចស្រព-Command Area" គឺសំដៅលើផ្ទៃដីដែលត្រូវបានរៀបចំឲ្យទទួលការស្រោចស្រពពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។ តាមជាក់ស្តែង ជាញឹកញាប់ប្រព័ន្ធនេះមិនអាចផ្គត់ផ្គង់ទឹកគ្រប់គ្រាន់ឲ្យដល់ផ្ទៃដីគ្រោងស្រោចស្រពទាំងអស់ទេ។ មូលហេតុគឺអាចមកពីកង្វះប្រភពទឹក/ទឹកភ្លៀង និង/ឬ ការសាងសង់មិនមានលក្ខណៈពេញលេញ ។

រួមមាន លទ្ធភាពស្រោចស្រពដោយប្រើប្រាស់ទឹកពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅមានកម្រិត កង្វះប្រឡាយចែកចាយទឹកបន្តពីប្រឡាយមេនិងសំណង់ស្ទាក់ទឹក និងការរៀបចំប្រព័ន្ធមិនទាន់បានល្អ។ ផ្អែកលើទិន្នន័យដែលទទួលបានពីប្រព័ន្ធចំនួនប្រាំពីរ ២៣%នៃផ្ទៃដីគ្រោងស្រោចស្រព អាចមានលទ្ធភាពប្រើទឹកពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដែលត្រូវបានកែលម្អសម្រាប់ធ្វើស្រែដើមរដូវវស្សា (ខែមេសាដល់ខែសីហា) ដោយមានទឹកបន្ថែមពីទឹកភ្លៀង ខណៈដែលផ្ទៃដីស្រែ១៣%ផ្សេងទៀតមានលទ្ធភាពដាំដំណាំបន្ថែមមួយមុខទៀតក្នុងរដូវប្រាំង (ខែធ្នូដល់ខែមេសា) លើផ្ទៃដីស្រែវស្សា។

ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រត្រូវបានសង្កេតឃើញថាបានផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍មួយចំនួនជូនកសិករ ដែលរួមមាន ផ្តល់ទឹកបន្ថែមសម្រាប់ស្រោចស្រពស្រូវវស្សា អន្តរាគមន៍នៅពេលមានគ្រោះរាំងស្ងួត ការផលិតដំណាំបន្ថែមមួយមុខទៀតនៅដើមរដូវវស្សាឬរដូវប្រាំង ផលស្រូវកាន់តែខ្ពស់ ទីកន្លែងកំសាន្ត ប្រព័ន្ធរំដោះទឹកដើម្បីរំដោះទឹកលើសចេញពីវាលស្រែនៅពេលចាំបាច់ ការពង្រីកផលិតកម្មបន្លែ ផ្លូវសម្រាប់ការធ្វើដំណើរនិងការដឹកជញ្ជូនធាតុចូលនិងផលិតផលកសិកម្ម ការប្រើប្រាស់របស់គ្រួសារនិងសត្វ និងកំណើនមច្ឆាជាតិ។ ទោះបីជាផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ទាំងនេះក្តី ក៏ដំណើរការប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទាំងនេះត្រូវជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនរួមមាន ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកមិនគ្រប់គ្រាន់ ប្រព័ន្ធមិនមានលក្ខណៈពេញលេញ (ជាពិសេសកង្វះប្រឡាយរងទី៣ និងសំណង់ស្ទាក់ទឹក) គ្មានយន្តការឬមានយន្តការទន់ខ្សោយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងនិងការថែទាំប្រព័ន្ធ សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក (FWUC) អសកម្ម និង ផលចំណេញទាបពីការផលិតស្រូវដែលបណ្តាលមកពីគុណភាពដីមិនល្អ។

ចំពោះផលប៉ះពាល់នៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ការស្ទង់មតិបែបរហ័សបានរកឃើញថាប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រមានផលប៉ះពាល់ច្រើនលើជីវភាពរបស់ប្រជាកសិករ។ កសិករភាគច្រើនដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របានរាយការណ៍ថា ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របានធ្វើឲ្យជីវភាពរបស់ពួកគាត់ប្រសើរឡើង ជាពិសេសក្នុងចំណោមកសិករដែលអាចដាំដំណាំបន្ថែមមួយមុខទៀតនៅដើមរដូវវស្សា ឬ ក្នុងរដូវប្រាំង។ តាមការប្រៀបធៀប កសិករដែលមិនមានលទ្ធភាពប្រើឬទទួលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ត្រូវបានរាយការណ៍ថាជីវភាពរបស់ពួកគាត់កាន់តែយ៉ាប់យ៉ឺននៅក្នុងឆ្នាំកន្លងទៅ ដែលមានភាគរយខ្ពស់ជាងកសិករដែលមានលទ្ធភាពប្រើឬទទួលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

ប៉ុន្តែ ការវាយតម្លៃនៅមូលដ្ឋានផ្ទាល់បានរកឃើញថា ផ្ទៃដីស្រោចស្រពជាក់ស្តែងដែលទទួលបានពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រខ្នាតធំទាំងឡាយ និងដែលត្រូវបានស្តារឡើងវិញដោយថវិការបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគឺនៅមានកម្រិតដោយសារប្រព័ន្ធទាំងនេះមិនត្រូវបានសាងសង់ឬជួសជុលទាំងស្រុងទេ។ ជាធម្មតា ប្រឡាយរងទី៣មិនត្រូវបានសាងសង់ឬជួសជុលនោះទេ។ កិច្ចប្រឹងប្រែងនោះអាចស្តារបានតែក្បាលហុងទឹក និង/ឬប្រឡាយមេ តាមរយៈការងារសំណង់ពីរបីឆ្នាំជាប់ៗគ្នា។ យ៉ាងណាមិញនៅក្នុងករណីខ្លះ ឃុំប្រើមូលនិធិរបស់ខ្លួនដើម្បីស្តារប្រឡាយរងទី៣មួយចំនួន ដើម្បីទាញយកទឹកធារាសាស្ត្រពីប្រឡាយមេបញ្ចូលទៅក្នុងស្រែ។

បញ្ហាប្រឈមគន្លឹះមួយ ដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រត្រូវបានគេសង្កេតឃើញថា គឺផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងកង្វះទឹកធារាសាស្ត្រ។ ចំណុចនេះគឺ បណ្តាលមកពីមូលហេតុមួយចំនួន ពោលគឺហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមិនពេញលេញរួមមាន កង្វះប្រឡាយរងទី៣និងសំណង់ស្ទាក់ទឹក ការរៀបចំប្លង់/ការជួសជុលប្រព័ន្ធមិនបានល្អ ប្រភពទឹកមានកម្រិតដូចជា ស្ទឹងតូចឬអាងស្តុកទឹកដែលអាស្រ័យលើទឹកភ្លៀង ការដណ្តើមយកទឹកពីប្រព័ន្ធឆ្ងាយផ្សេងទៀតនៅខ្សែទឹកខាងលើ និង/ឬ ការស្ទាក់ទឹកធារាសាស្ត្រសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងផ្សេងៗទៀត។

ការរៀនសូត្រពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅកម្ពុជា: អត្ថប្រយោជន៍ និងបញ្ហាប្រឈម

១. សាវតារ

ផ្ទៃដីដាំដុះនៅកម្ពុជាមានទំហំ២,៨៣លានហិកតា ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ (២,៣៧លានហិកតា គឺដីស្រែ)។ ផ្ទៃដីស្រោចស្រពត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានទំហំ៥៨៨.០០០ ហិកតា ដែលស្មើនឹង២១%នៃផ្ទៃដីដាំដុះ ឬ២៥%នៃផ្ទៃដីស្រែ (រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៥)។ តាមរយៈយុទ្ធសាស្ត្រកសិកម្មនិងទឹក (SAW) ឆ្នាំ ២០០៦-១០ និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ២០០៦-២០១០ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានប្តេជ្ញាមិនត្រឹមតែបង្កើនផ្ទៃដីស្រោចស្រពដល់ ៦៥០.០០០ហិកតាមុនដំណាច់ឆ្នាំ២០១០ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងពង្រីកផ្ទៃដីដាំដុះដល់ ៣,៥ លានហិកតាទៀតផង ដែលនៅក្នុងនោះ ២,៥លានហិកតា គឺសម្រាប់ការផលិតស្រូវ (ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និង ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម ឆ្នាំ២០០៧ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៥)។ ប្រសិនបើផ្ទៃដីដាំដុះរីកជាបណ្តើរៗ កំណើននៃផ្ទៃដីស្រោចស្រពនឹងមិនប្រាកដថាមានសមាមាត្រដូចគ្នាទេ។ ប្រសិនបើផ្ទៃដីស្រោចស្រពកើនឡើង វាអាចមានលក្ខណៈយឺតជាងគិតជាភាគរយ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាសម្រេចបានការប្តេជ្ញាបង្កើនផ្ទៃដីដាំដុះ និងផ្ទៃដីស្រោចស្រពដូចដែលត្រូវបានលើកឡើងខាងលើ ទំហំស្រោចស្រពនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រគប្បីតំណាងឲ្យ ១៩%នៃផ្ទៃដីដាំដំណាំ ឬ២៦%នៃផ្ទៃដីស្រែក្នុងឆ្នាំ២០១០។

ក្នុងឆ្នាំ២០១០ ផ្ទៃដីស្រោចស្រពត្រូវបានរាយការណ៍ថាមានចំនួន៤២%នៃផ្ទៃដីស្រែ ដែលមានទំហំប្រហែល ១,១៦ លានហិកតា។ ប្រការនេះបង្ហាញនូវសមិទ្ធផលខ្ពស់មួយ ប្រសិនបើប្រៀបធៀបទៅនឹងចំណុចដៅកំណត់នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ២០០៦-១០ ដែលគ្រោងសម្រេចបានផ្ទៃដីមានប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ឬប្រព័ន្ធស្រោចស្រពទំហំ ៦៥០.០០០ ហិកតាមុនដំណាច់ឆ្នាំ២០១០។

ម្យ៉ាងទៀត ចំណាយថវិកាជាតិសម្រាប់វិស័យកសិកម្ម ជាពិសេសសម្រាប់ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម គឺមានកម្រិតក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០០៦-២០០៩។ ប្រហែល៣%នៃចំណាយថវិកាជាតិសរុបត្រូវបានបែងចែកឲ្យក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយមក្នុងរយៈពេលនេះ (ង៉ោ និង ចាន់ ឆ្នាំ២០១០)។ ចំណាយថវិកាទាបសម្រាប់ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម ត្រូវបានពន្យល់មួយផ្នែកដោយការអនុវត្តយឺតនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រធំៗមួយចំនួនដូចជា គម្រោងវិស័យធារាសាស្ត្រភូមិភាគពាយព្យ និងគម្រោងECOSORN (វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩)។ តាមរយៈកិច្ចប្រឹងប្រែងវាយតម្លៃមួយ គេបានរកឃើញថាមានបញ្ហាសំខាន់ចំនួនបីដែលបណ្តាលឲ្យមានការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តគម្រោងរងទាំង១១ ដែលស្ថិតក្រោមគម្រោងវិស័យធារាសាស្ត្រភូមិភាគពាយព្យៈ (១) ចរិតលក្ខណៈគម្រោង ពោលគឺ ពេលវេលាដែលត្រូវការសម្រាប់អាងទន្លេ និងការសិក្សាពីលទ្ធភាពសម្រេចបាននៃការអនុវត្តន៍គម្រោង (២) នីតិវិធីលទ្ធកម្មគម្រោងដ៏ពិបាក និង (៣) កត្តាមនុស្ស ឧទាហរណ៍ ការពឹងផ្អែកលើអ្នកផ្តល់ប្រឹក្សាមកពីខាងក្រៅ និងការផ្លាស់ប្តូរបុគ្គលិកទទួលបន្ទុកនៅក្នុងក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម (វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩)។

ជាមួយគោលបំណងរួមនៃការជម្រុញការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅតំបន់ជនបទ តាមរយៈការបង្កើនចំណាយថវិកាសាធារណៈនៅតាមក្រសួងពាក់ព័ន្ធ ដូចជាក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយមជាដើម ការសិក្សា

នេះសំដៅវាយតម្លៃបន្ថែមទៀតលើទំហំស្រោចស្រព អត្ថប្រយោជន៍ ក៏ដូចជាចំណុចខ្លាំង និងបញ្ហាប្រឈមនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។ ហេតុដូច្នេះ ការសិក្សានេះមានបំណង:

១. វាយតម្លៃសមត្ថភាពធារាសាស្ត្រ និងឥទ្ធិពលរបស់វាលើការផលិតស្រូវរបស់អ្នកទទួលផលដោយផ្ទាល់(កសិករ)ទាំងក្នុងរដូវវស្សានិងក្នុងរដូវប្រាំង និង

២. យល់ដឹងអំពីជោគជ័យ និងបញ្ហាប្រឈមនានានៅក្នុងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដូចដែលត្រូវបានយល់ឃើញដោយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងប្រជាជនក្នុងសហគមន៍។

អ្នកនិពន្ធមានក្តីសង្ឃឹមថាលទ្ធផលនៃការសិក្សានេះ នឹងនាំមកនូវភស្តុតាងកាន់តែជាក់ស្តែងថែមទៀតសម្រាប់ការពិភាក្សា និងការពិចារណាបន្ថែមទៀតនៅក្នុងចំណោមអ្នកធ្វើគោលនយោបាយ ប្រទេសម្ចាស់ជំនួយទ្វេភាគីនិងពហុភាគី(ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍) អ្នកអនុវត្តឬអ្នកអភិវឌ្ឍន៍ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតលើការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន និងការផ្តល់គម្រោងធារាសាស្ត្រ។

២. វិធីសាស្ត្រ

ចំពោះទំហំស្រោចស្រពនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទូទាំងប្រទេស ការសិក្សាដាក់បញ្ចូលការពិនិត្យមើលប្រភពឯកសារមានស្រាប់នានា រួមមានផែនការជាតិ ផែនការនិងយុទ្ធសាស្ត្រតាមវិស័យ និងរបាយការណ៍រួមទាំងឯកសារផ្សេងទៀត។ ជាកិច្ចប្រឹងប្រែងក្នុងការធ្វើត្រីកោណវិធីដើម្បីពិនិត្យលើស្ថិតិជាតិ ការសិក្សាប្រើទិន្នន័យដែលមានពីមូលដ្ឋានទិន្នន័យឃុំជាប្រភពទិន្នន័យមួយសម្រាប់គណនាផ្ទៃដីស្រោចស្រពនៅកម្ពុជា។

ដើម្បីទទួលបានភស្តុតាងបន្ថែមទៀតពីមូលដ្ឋាន ការសិក្សានេះបានពិនិត្យលើប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្របញ្ចប់ពេញលេញចំនួន១២ នៅក្នុងខេត្តចំនួនប្រាំបីនៅក្នុងតំបន់វាលរាបនៃបឹងទន្លេសាប និងទន្លេមេគង្គក្រោម។ ការចុះវាយតម្លៃផ្ទាល់នេះ ព្យាយាមកំណត់សក្តានុពលនិងសមត្ថភាពជាក់ស្តែងនៃប្រព័ន្ធទាំងនេះក្នុងការស្រោចស្រពទាំងក្នុងរដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង។ ក្នុងចំណោមប្រព័ន្ធទាំង១២ ប្រព័ន្ធចំនួនបួនត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ធ្វើការវិភាគស៊ីជម្រៅលើអត្ថប្រយោជន៍ផ្ទាល់ និងឥទ្ធិពលផ្ទាល់របស់វាលើអ្នកទទួលផល ជាពិសេស ឥទ្ធិពលលើប្រាក់ចំណូលរបស់កសិករទទួលផល។ ប្រព័ន្ធទាំងនេះ ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយគិតគូរដល់ភាពជាតំណាងខាងទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ម្ចាស់មូលនិធិ និង អាយុកាលនៃប្រព័ន្ធ។